

УДК [81'255: (811.161.3 + 811.161.1)]

Мхаян Т.М.

ПЕРАКЛАД СПЕЦЫЯЛЬНАГА ТЭКСТУ ЯК СРОДАК НАВУЧАННЯ ПРАФЕСІЙНА АРЫЕНТАВАНАМУ МАЎЛЕННЮ СТУДЭНТАЎ ТЭХНІЧНАЙ ВУ

Паскоранае развіццё навукі і тэхнікі, укараненне новых тэхналогій, павышэнне ўзроўню маўленчай дзейнасці патрабуюць ад вышэйшай школы падрыхтоўкі спецыяліста з развітымі навыкамі камунікацыі, які на высокім узроўні мог бы наладжваць зносіны ў прафесійнай сферы як на рускай, так і на беларускай мовах. Тыпавая праграма «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» для вышэйшых навучальных устаноў прадугледжвае пераклад тэкстаў прафесійнай накіраванасці, або спецыяльных тэкстаў, з рускай мовы на беларускую. Асноўная мэта такога віду работы – выпрацоўка і замацаванне практычных уменняў граматычнага карыстання прафесійнай лексікай.

Да спецыяльных адносяцца навуковыя тэксты, галоўная мэта якіх – перадача пэўную інфармацыю інтэлектуальнага характару: светапогляд навукоўцаў, іх думкі, разважання, лагічныя выкладкі. Такія кампаненты, як «абстрактнасць, абагульненая падача матэрыялу, лагічнасць, дакладнасць у вызначэнні паняццяў, выразнасць выкладання» [1, с. 324], і складаюць навуковасць тэксту.

Пераклад спецыяльных тэкстаў з рускай мовы на беларускую (і наадварот) у працэсе навучання дазваляе вырашыць адразу шэраг задач:

- пашырыць лексічны запас студэнтаў;
- узнавіць веды па арфаграфіі і граматыцы беларускай мовы;
- павысіць культуру маўлення маладых людзей;
- скіраваць студэнтаў на грунтоўнае вывучэнне тэрміналагічнай лексікі па сваёй спецыяльнасці;
- пашырыць і ўзбагаціць прафесійны лексічны запас будучых спецыялістаў.

Для ажыццяўлення граматычнага перакладу навукова-тэхнічнага тэксту, захавання яго сэнсу і стылістыкі, акрамя лексічнага запasu і ведаў па граматыцы беларускай мовы, якіх усё часцей не хапае сучаснаму першакурсніку, патрэбна мець яшчэ і пэўныя веды па дысцыпліне, пытанні якой разглядаюцца ў тэксце-арыгінале. Значыць, патрэбна валодаць тэрміналагічнай лексікай па сваёй спецыяльнасці, паколькі «тэрміны ў галіне лексікі і формула ў галіне сінтаксісу з'яўляюцца тымі ідэальнымі тыпамі моўнага выражэння, да якіх непазбежна імкнецца навуковая мова» [2, с. 144]. Гэта неабходна для асэнсавання тэксту, для разумення і ідэнтыфікацыі навуковых паняццяў, ужытых у тэксце, таму што пераклад ствараецца не шляхам замены тэксту адной мовы тэкстам другой мовы, а ў выніку мысленчай дзейнасці чалавека па стварэнні новага тэксту, бо перакладаюцца не сказы, а думкі і меркаванні.

Практыка паказвае, што найчасцей перакладчыцкая дзейнасць студэнтаў I курса зводзіцца да фармальнай замены слова з рускай мовы эквівалентам з беларускай мовы, і ў выніку мы маем «тэкст», складзены з набору фраз і навуковых тэрмінаў, які часта нагадвае прадукт аўтаматычнага камп'ютарнага перакладчыка. А сэнс зыходнага тэксту застаецца нераспазнаным. Акрамя таго, адначым парушэнні літаратурных нормаў, якія найчасцей сустракаюцца ў студэнцкіх пісьмовых перакладах навукова-тэхнічных тэкстаў: 1) пры перакладзе не ўлічваюцца арфаграфічныя, граматычныя,

сінтаксічныя асаблівасці беларускай мовы; 2) няведанне значэння слова прыводзіць да ўжывання навуковага тэрміна з неўласцівым яму значэннем; 3) ужываюцца русізмы. Так, выраз *колонна вончаецца капітэлю* першакурснік пераклаў на беларускую мову як *калона бярэ шлюб капітэлю*, сустракаем таксама *скрынка будынка* (коробка здання), *размяркоўваюць па цеплавым сетках* (замест *па цеплавых сетках*), *ахова навакольнай асяроддзя* (охрана асяроддзя), *распявае пра Брэсцкім замку* (расказывае о Брэсцком замке), *вага будынка значна паменшыўся* (вес здання значыць зменшыўся), *вывучаецца ў вузе* (па-беларуску трэба сказаць *вывучаецца ў ВНУ*), *забеспячэнне побытавых патрабаванняў* (замест *патрэб*), *меліярацыйныя сістэмы* (замест *меліярацыйныя*) і інш.

Улічваючы тое, што студэнты першага курса, як правіла, яшчэ не валодаюць тэрміналагічнай лексікай па сваёй спецыяльнасці, асабліва калі заняткі па мове пачынаюцца з першага семестра, а таксама для прадухілення адзначаных хібаў і памылак бачыцца карысным вырашыць наступныя задачы на занятках, што папярэднічаюць заняткам па перакладзе прафесійна арыентаваных тэкстаў і адводзяцца на вывучэнне спецыяльнай лексікі:

- вызначыць функцыянальнае прызначэнне мовы навукі, акрэсліць пласты лексікі, характэрныя для навуковага стылю мовы: агульналітаратурную лексіку, агульнатэхнічную лексіку і вузкаспецыяльную лексіку – уласна тэрміны;
- вылучыць важнейшыя асаблівасці тэрмінаў у параўнанні з агульналітаратурнымі словамі;
- даць характарыстыку тэрміналагічнай лексікі паводле паходжання, структуры, лексіка-граматычнай прыналежнасці, спосабах утварэння;
- скласці кароткі руска-беларускі слоўнік найбольш ужывальных тэрмінаў па сваёй спецыяльнасці.

Асабліва ўвага надаецца лексіка-граматычнай характарыстыцы тэрміналагічнай лексікі, каб адзначыць семантычную каштоўнасць як тэрмінаў-слоў, так і тэрмінаў-словазлучэнняў у межах навуковага тэксту. Так, навуковае паняцце або з'ява можа быць абазначана адным словам-тэрмінам ці словазлучэннем-тэрмінам, паколькі «фармальныя межы асобнага тэрміна знаходзяцца ў прамой залежнасці ад зместавых межаў тэрмінавага паняцця» [3, с. 62]. У большасці сваёй аднакампанентныя тэрміны прадстаўлены такімі самастойнымі часцінамі мовы, як назоўнікі, прыметнікі, дзеясловы і прыслоўі, прычым асноўную колькасць аднаслоўных тэрмінаў складаюць назоўнікі. І гэта невывадкова, таму што назоўнікі называюць канкрэтныя прадметы (*дах, столь, акно, падмурак, водаправод, дарога, грошы, банк, вінчэстар, дылер, адаптар, мадэратар, архіватар, браўзер*), рэчывы (*лясок, цэгла, клей, цэмент, смала*), прыметы, дзеянні, стан (*мантаж, праектаванне, будаўніцтва, эскізаваанне, праход, святло, бізнес, крэдытаванне, меліярацыя, асушэнне, забеспячэнне, маніторынг*), дарэчы, некаторыя лексічныя адзінкі, што называюць прыметы, дзеянні, стан, адносяцца да мовы навукі, бо служаць для перадачы навуковай інфармацыі, але не

Мхаян Тат'яна Міхайловна, ст. прэподаватэль кафедры беларускага і рускага языков Брестского государственного технического университета.

Беларусь, БрГТУ, 224017, г. Брест, ул. Московская, 267.

з'яўляюцца ўласна тэрмінамі, таму што «не суадносяцца са спецыяльнымі паняццямі пэўнай тэрміналагічнай сістэмы» [4, с. 40].

Як правіла, такія лексічныя адзінкі, а таксама аднакампанентныя тэрміны, асабліва невытворныя або ўтвораныя лексіка-семантычным спосабам, не выклікаюць цяжкасцей пры перакладзе, і студэнты, працуючы з навуковым тэкстам, карыстаюцца шляхам падстаноўкі. Гэты шлях прадуктыўны пры наяўнасці агульных лексем і граматычных канструкцый у рускай і беларускай мовах, у такім выпадку назіраем сэнсава-структурны паралелізм мовы арыгінала і мовы перакладу, які часта не дае магчымасці студэнтам творча падыходзіць да працы з тэкстам. Усё зводзіцца да механічнай міжмоўнай замены слоў. Таму пры падрыхтоўцы да перакладу ўвагу студэнтаў трэба звярнуць на віды адпаведнасці лексічных адзінак у рускай і беларускай мовах, паколькі пастаянныя адпаведнікі перакладаюцца даволі проста, а варыянтныя адпаведнікі патрабуюць выбару пэўнай адзінкі ў залежнасці ад маўленчай сітуацыі. Такім чынам, засяроджваем увагу на сэнсе зыходнага матэрыялу, на тым, што тэкст перакладу – гэта не абавязкова сіметрычны тэкст арыгінала на рускай мове, а новы тэкст, які захоўвае сэнсавую навуковую насычанасць. Так, слова *венчацца* мае такія беларускія адпаведнікі, як *каранавацца*, *вянчацца*, *павянчацца*, *браць шлюб*, *увенчацца*, аднак па-беларуску *колонна венчаецца капітэлю* можна перакласці як *калона вянчаецца капітэллю*, а таксама *калона завяршаецца капітэллю* або *калона мае капітэль*. У такой сітуацыі студэнт вучыцца асэнсоўваць тэкст і правільна выбіраць патрэбны тэкст арыгінала на рускай мове, а новы тэкст, які захоўвае сэнсавую навуковую насычанасць. Так, слова *венчацца* мае такія беларускія адпаведнікі, як *каранавацца*, *вянчацца*, *павянчацца*, *браць шлюб*, *увенчацца*, аднак па-беларуску *колонна венчаецца капітэлю* можна перакласці як *калона вянчаецца капітэллю*, а таксама *калона завяршаецца капітэллю* або *калона мае капітэль*. У такой сітуацыі студэнт вучыцца асэнсоўваць тэкст і правільна выбіраць патрэбны тэкст арыгінала на рускай мове, а новы тэкст, які захоўвае сэнсавую навуковую насычанасць. Так, слова *венчацца* мае такія беларускія адпаведнікі, як *каранавацца*, *вянчацца*, *павянчацца*, *браць шлюб*, *увенчацца*, аднак па-беларуску *колонна венчаецца капітэлю* можна перакласці як *калона вянчаецца капітэллю*, а таксама *калона завяршаецца капітэллю* або *калона мае капітэль*. У такой сітуацыі студэнт вучыцца асэнсоўваць тэкст і правільна выбіраць патрэбны тэкст арыгінала на рускай мове, а новы тэкст, які захоўвае сэнсавую навуковую насычанасць.

Вялікую колькасць спецыяльных лексем складаюць дэрываты. Гэта патрабуе параўнальнага аналізу словаўтваральных кампанентаў у рускай і беларускай мовах і пільнай увагі пры перакладзе. Напрыклад, некаторыя групы назоўнікаў з суфіксам *-тель* у рускай мове маюць у беларускай мове карэляцыйную форму з суфіксам *-нік*, такія тэрміналагічныя адзінкі ўтвараюцца, як правіла, ад незапазычаных дзеясловаў і абазначаюць прыстасаванні для выканання дзеянняў або асоб: *утеплитель – уцяпляльнік*, *покупатель – пакупнік*, *испаритель – выпарнік*, *загрязнитель – забруджвальнік*, *мыслитель – мысленнік (мысліўца, мысляр)*, *изобретатель – винаходнік*, *наниматель – наймальнік*, *вредитель – шкоднік*; беларускія тэрміны з суфіксам *-аль*, якія называюць прафесіі, не маюць аналагічных у рускім тэрмінаўтварэнні: *каваль – кузнец*, *ганталь – шифершчык*. Пры ўтварэнні прыметнікаў ад назоўнікаў на *-ця* суфікс *-н* далучаецца да поўнай асновы: *мелірацыя – мелірацыйны*, *камунікацыя – камунікацыйны*, *канструкцыя – канструкцыйны*, *адміністрацыя – адміністрацыйны*. Большасць запазычаных дзеясловаў, якія ужываюцца ў маўленні спецыялістаў, у беларускім варыянце маюць суфікс *-ава- (-ява)*, без *-ір- (-ыр-)*: *планаваць – планіраваць*, *рэканструяваць – рэканструіраваць*, *канструяваць – канструіраваць*, *праектаваць – праекціраваць*, *кампагнаваць – кампаніраваць*, *стымуляваць – стымуляваць*, *кантраляваць – кантраляваць*, *архіваваць – архіваваць*, *індэксаваць – індэксавать*, *камерцыйлізаваць – камэрцыялізаваць*, *камерцыйлізаваць – камэрцыялізаваць*, *канвертаваць – канверціраваць*, *рэпрыватываваць – рэпрыватываваць*, *сінтэзаваць – сінтэзіраваць* і інш.

Шлях трансфармацыі выкарыстоўваецца пры адсутнасці моўных паралеляў ў абедзвюх мовах, і тады тэкст перакладу ў пэўнай ступені адрозніваецца ад тэксту арыгінала. Роднаснасць і блізкасць рускай і беларускай моў даволі часта прыводзяць да змяшэння сінтаксічных сістэм гэтых моў. Вось некаторыя ўзоры “небеларускай” мовы ў працах першакурснікаў, дзе патрэбна было трансфармаваць словазлучэнні пры перакладзе на беларускую мову: *мерапрыемстваў, забяспечваючых захаванне прыродных рэсурсаў (замест мерапрыемстваў, якія забяспечваюць...), працуюць, абслугоўвае... (замест працуюць, абслугоўваючы...), з'яўляецца формай даходу прадпрымальніка, укладшы свой капітал з мэтай...*

(замест *прадпрымальніка, які ўкладу свой капітал...*). Відавочна, што трансфармацыі найперш закранаюць тэрміны-словазлучэнні, якія ў рускай мове маюць у сваім складзе дзеепрыметнікі. У сучаснай беларускай мове не ўсе формы дзеепрыметнікаў ужывальныя (зваротныя не ўжываюцца зусім, а дзеепрыметнікі з суфіксамі *-уч- (-юч-)*, *-ач- (-яч-)*, *-ом- (-ем-)*, *-ім- (-ым-)* характэрны навуковаму стылю ў спалучэннях тэрміналагічнага характару: *рухаючая сіла, рэкамендуемая літаратура, нясучыя сцены*.

Працуючы над перакладам спецыяльнага тэксту, патрэбна памятаць, што ў беларускай тэрміналогіі шырока прадстаўлены шматкампанентныя тэрміны, выражаныя двухслоўнымі, трохслоўнымі і болей словазлучэннямі, гэта тлумачыцца імкненнем дэталізаваць, канкрэтызаваць навуковае паняцце, аднак і слова-тэрмін, і словазлучэнне ў ролі тэрміна захоўваюць адзінае паняцце.

Значная частка двухкампанентных тэрмінаў утворана на аснове азначальнай сувязі паміж галоўным словам (агульным назоўнікам) і залепным словам (прыметнікам): *карыньфская капітэль, карнізная пліта, архітэктурныя формы, цыліндрычны звод, прамысловыя будынкі, апорныя сцены, нясучыя сцены, трыумфальная арка, камерцыйная дзейнасць, грашовая сістэма, каштоўныя паперы, эканамічная сістэма, унутраны праваднік, кааксіяльны кабель, лакальная сетка, выпічальная тэхніка* і інш., від падпарадкавальнай сувязі такіх словазлучэнняў – дапасаванне. Прыметнікі, як правіла, маюць класіфікацыйную характарыстыку. Напрыклад (будайніча і архітэктурная тэрміналогія), па прызначэнні будынкі дзеляцца на: *грамадзянскія – якія прызначаюцца для пражывання і забеспячэння побытавых, грамадскіх і культурных патрэб; прамысловыя – прызначаюцца для забеспячэння эксплуатацыйных рэжымаў і стварэння аптымальных умоў працоўнай дзейнасці людзей; сельскагаспадарчыя – будынкі для абслугоўвання розных галін сельскагаспадарчай вытворчасці*.

Як відаць, комплексныя тэрміны маюць пэўныя сінтаксічныя ўласцівасці. Паміж кампанентамі ўсталёўваюцца розныя структурна-семантычныя адносіны (азначальныя, аб'ектныя, спосабу дзеяння), але незалежна ад гэтага тэрміналагічныя словазлучэнні адзначаюцца пастаянствам саставу ў мове. Нацыянальныя адметнасці беларускай мовы добра выяўляюцца ў сінтаксісе, што асабліва важна памятаць пры перакладзе навуковага тэксту. Прыкладзём некалькі прыкладаў разыходжанняў у перадачы часавых, прычынных, мэтавых адносін у рускай і беларускай мовах: *в своё время – у сваім часе; в последнее время – апошнім часам; по поводу + родительный падеж – з поваду + родны склон; в связи с + творительный падеж – з прычыны + родны склон; из-за + родительный падеж – праз + вінавальны склон / цераз + вінавальны склон; в направлении + родительный падеж – у напрамку + да + родны склон; во время + родительный падеж – падчас + родны склон* і інш.

У ходзе перакладу спецыяльнага тэксту праца студэнтаў не павінна зводзіцца толькі да выяўлення міжмоўных адпаведнікаў, таму што ў працэсе працы з тэкстам асноўная роля належыць асобе, псіхалогіі перакладчыка, яго ўменню ствараць паўназначны тэкст, рабіць правільны выбар моўных сродкаў, каб дакладна і лагічна перадаць навуковы змест арыгінала. Таму на этапе падрыхтоўкі да перакладу спецыяльнага тэксту намаганні студэнтаў скіроўваюцца яшчэ і на асэнсаванне і перадачу навуковага зместу арыгінала, на разуменне лагічнасці выказвання, на звязнасць і цэласнасць тэксту. Для вырашэння гэтай задачы будзе карысна, на нашу думку, правесці са студэнтамі аналіз навуковага тэксту на рускай мове і яго адпаведніка на беларускай мове з мэтай выявіць важнейшыя асаблівасці перакладу спецыяльнага тэксту:

- узначіць веды па агульнай тэорыі тэксту (паняцце пра тэкст, яго структуру, тыпы тэкстаў, спосабы і сродкі сувязі сказаў у тэксце), таму што падчас перакладу звязнасць і цэласнасць новага тэксту забяспечвае якраз перакладчык;
- вызначыць стыль, тып, жанр тэксту;
- сфармуляваць задачы перакладу (для навуковага тэксту гэта перадача інфармацыі для выканання інтэлектуальнай функцыі);

- выявіць асноўны сэнс тэксту арыгінала і перакладу (ідэнтыфікаваць асноўныя паняцці, апісанья ў тэксце);
- прасачыць звязнасць, цэласнасць, лагічнасць тэксту арыгінала, а потым перакладу;
- вызначыць словы агульнанавуковага ўжывання (напрыклад, *абстрактны, акцэнтаваць, мадэль, аналіз*), тэрміны (напрыклад, *капітэль, страхаўшчык, кагнітыўны, канверсацыя, джоўль*);
- карыстаючыся тлумачальным і тэрміналагічным слоўнікам, выявіць значэнне незразумелых, новых для перакладчыка тэрмінаў;
- звярнуць увагу на спецыфічныя (характэрныя толькі беларускай мове) формы пэўных часцін мовы (множналікавыя і адзіночналікавыя назойнікі, напрыклад, *дзверы, бяліла* і інш.);
- прааналізаваць сінтаксіс тэксту навуковага стылю ў цэлым, а таксама адметнасці беларускага сінтаксісу ў параўнанні з рускім (напрыклад, *тры сёмыя, больш за... і г. д.*)

Такім чынам, пераклад навуковага тэксту і падрыхтоўка да гэтага віду работ актывізуе мысленчую дзейнасць студэнтаў, спрыяе замацаванню сучасных беларускіх літаратурных нормаў, развівае

навыкі карыстання тэрміналагічнай лексікай, вучыць ацэньваць моўныя сродкі і граматына карыстацца імі, нарэшце, павышае моўную культуру студэнтаў моладзі. Падчас перакладу спецыяльных тэкстаў вырашаецца задача фарміравання навуковага стылю маўлення студэнтаў і ўдасканалення камунікацыйнай кампетэнцыі студэнтаў у цэлым, у якую ўваходзіць як моўная, так і маўленчая кампетэнцыі.

СПИСОК ЦИТИРОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. А.Я. Баханькова. – Мн.: Навука і тэхніка, 1994. – 464 с.
2. Балли, Ш. Французская стилистика / Ш. Балли. – М.: Иностранная литература, 1961. – 394 с.
3. Даниленко, В.П. Русская терминология: опыт лингвистического описания / В.П. Даниленко. – Москва: Наука, 1977. – 246 с.
4. Антанюк, Л.А. Беларуская навуковая тэрміналогія: фарміраванне, структура, упарадкаванне, канструяванне, функцыянаванне / Л.А. Антанюк. – Мн.: Навука і тэхніка, 1987. – 238 с.

Материал поступил в редакцию 21.10.13

МКНАЯН Т.М. Special translation of the text as a learning tool to professionally oriented speech Technical University Students

Translation of professionally oriented texts from Russian into Belarusian helps the first year students with the formation of the scientific way of thinking. The most common mistakes made by freshmen in their papers are analyzed in the article as well as a comparative analysis of some derivational components and syntactic constructions in Russian and Belarusian languages are given. The issues of how to prepare students to work with scientific and technical texts are also discussed.

УДК 811.161.3 + 821.161.3

Пікула Л.У.

РОЛЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ Ў ДУХОЎНЫМ СТАЛЕННІ АСОБЫ (на матэрыяле жыцця і творчасці М. Багдановіча)

Шэраг мовазнаўцаў, псіхалагаў, педагогаў, культуролагаў прыходзяць да высновы, што ў працэсе фарміравання асобы мова адыгрывае выключную ролю.

З самага нараджэння дзіця далучаецца да моўных набыткаў. І калі на першапачатковым этапе мова для дзіцяці – толькі сігнальная сістэма, то, улічваючы, што ранняе дзяцінства – перыяд найбольш інтэнсіўнага развіцця, крыху пазней у культурным станаўленні малому патрэбна “родная, нацыянальная мова, або “матчына мова” ва ўсіх аспектах яе бытавання: мова сям’і, мова першасных зносін, знакавыя сістэмы духоўнага жыцця этнасу, прыроды, працы, побыту, народнай педагогікі і ідэалогіі, рытуалаў, этыкету – усіх сфер зносін, што фарміруюць нацыянальны характар” [1, с. 16].

Пазней неабходнай становіцца і нацыянальная літаратурная мова. Паступова складваюцца і іншыя моўныя патрабаванні, што пашыраюць культурны круггляд асобы. Для гэтага патрэбнымі становяцца, напрыклад, некаторыя разнавіднасці моў: мовы міжнацыянальных зносін, мовы суседзяў, сацыяльныя дыялекты, мовы навуковых ведаў і “падмовы” (сістэмы фальклору, рэлігій, міфалогій, традыцый, рытуалаў, абрадаў, гульніаў, этыкету) і інш.

У выніку мова фарміруе саму здольнасць чалавека мысліць, яна служыць асновай духоўнага жыцця асобы.

Міхась Шавыркін сцвярджае, што “родная мова лучыць людзей са сваім родам, краем, узнаўляе гісторыю народа, перадае яго духоўны скарб наступнікам” [2, с. 110].

Зразумела, што чалавек авалодвае культурай (або сістэмай ідэалаў, каштоўнасцей, нормаў паводзін), засвойваючы мову. Адсюль вынікае, што ў фарміраванні культуры асобы засваенне мовы становіцца вызначальным.

А.С. Зубра адзначае, што ўзровень культуры асобы, які фарміруецца ў працэсе адукацыі, – гэта “...вынік засваення мовы,

далучэння да культурных каштоўнасцей, звычайў, традыцый, што існуюць у грамадстве, авалодання ўласцівымі пэўнай культуры прыёмамі і навыкамі паводзін і дзейнасці” [3, с. 33].

Такім чынам, відавочна прасочваецца залежнасць узроўню духоўнага сталення асобы ад узроўню авалодання мовай.

Спынімся на пытанні аб ролі беларускай мовы ў духоўным сталенні М. Багдановіча.

Нарадзіўшыся ў Мінску, пражыўшы нядоўгі час і там, і ў Гродне, большую частку жыцця правёў у Расіі (Ніжні Ноўгарад, Яраслаўль). Значым, што М. Багдановіч рос ў рускамоўнай сям’і. Беларускую мову чуў урыўкамі ў маленстве, ведаў па казках з бацькавай бібліятэкі, па песнях і прымаўках цёткаў.

Даследчыкі жыцця і творчасці Максіма Багдановіча называюць шэраг прычын таму, што Максім так цягнуўся да беларускага слова, чаму ўзнікла ў яго патрэба выказацца на беларускай мове. “Амаль усе яны услед за яго бацькам прыходзяць да такой думкі: “...агульны ўхл яго пачуцця і цягі ў бок ўсяго роднага, беларускага, ёсць справа спадчыннасці” [4, с. 26].

Марына Барсток надае першаснае значэнне “у абуджэнні Максімавага захвалення беларускай бацьку, які пазнаёміў сваіх дзяцей яшчэ ў маленстве з вуснай народнай творчасцю беларусаў, увёў іх у дзівосны свет беларускай казкі (дадамо: пасля рускай) [4, с. 26]. “...Я кіраваў толькі чытаннем якое ў мяне ставілася сістэматычна і цесна звязвалася з агульным ходам навучання...”

На першым часе (тры-чатыры гады) чытаў я сам. Першай кніжкай для Максіма, як, між іншым, і для іншых дзяцей, былі “Детские сказки” Афанасьева, затым беларускія казкі ў маіх запісах і іншыя на мой выбар...” [5, с. 23–24]. Адам Ягоравіч чытаў дзецям быліны, песні, урыўкі з трагікаў, творы рускай і замежнай класічнай літаратуры.

Бацька прывіў сваім дзецям эстэтычны літаратурны густ, хаця

Пікула Людмила Владимировна, ст. преподаватель кафедры белорусского и русского языков Брестского государственного технического университета.

Беларусь, БрГТУ, 224017, г. Брест, ул. Московская, 267.